

Lažne novice

Renata Močnik, mag. ekon. in posl. ved, dipl. inž. gradb., bib.
Silva Belšak, prof. slov. in srbohrv. ter mak. jez. s knjiž., bib.

17. 9. 2024, Maribor



Univerza v Mariboru

Univerzitetna knjižnica Maribor



plazma

ŠPORTNE
IGRE
MLADIH

POKROVITELJ
UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA MARIBOR

DAN ŠPORTA

#MED DVEMA
OGNJEMA
#ATLETIKA

BOGATE NAGRADE ZA
ZMAGOVALCE

TEKMOVANJE MED UČENCI
MARIBORSKIH OSNOVNIH IN
SREDNJIH ŠOL



Prijave
na: www.bodikul.si

Tekmovalci se bodo pomerili v naslednjih disciplinah:

Prijavnina: 10 eur/oseba
TRR 4987 08xx xxxx
xxx

ŠPORT	MAX IGRALCEV	SPOL
MALI NOGOMET	10	fantje
MALI NOGOMET	10	punce
ODBOJKA	12	fantje in punce
ODBOJKA NA MIVKI	2	fantje in punce
ROKOMET	12	fantje in punce
ULJČNA KOSARKA	4	fantje in punce
TENIS	posamezniki	fantje in punce
NAMIZNI TENIS	posamezniki	fantje in punce
ŠAH	posamezniki	fantje in punce
ATLETIKA (ŠPRINT - 60M)	posamezniki	fantje in punce
MED DVEMA OGNJEMA	9	mešano

Napačne informacije (angleško misinformation) so nenamerne napačne informacije, ki jih nekdo širi v dobri veri brez škodljivega namena, vendar pa vseeno lahko povzročijo škodo.

**Objavljeno na FB, Instagramu,
Twitterju:**

V soboto, 20. 9. 2024, bo v Mariboru pod Pohorjem organiziran koncert skupine Coldplay. Vstopnine ni. Vabimo vas, da se ga udeležite v čim večjem številu.

E-pošta strica Alberta:

Zdravo, na Mimo vrste prodajajo iPhone, ki ga zaradi napake v logotipu Apple prodajajo za samo 50€. Pohiti, preden jih razprodajo!

Zlonamerne informacije (angleško malinformation) so informacije, ki temeljijo na dejstvih, vendar so vzete iz konteksta in enostransko predstavljene. Posledično so zavajajoče in zato potencialno škodljive.

Dezinformacije (angleško disinformation) so dokazljivo lažne ali zavajajoče informacije, ki so ustvarjene, predstavljene in razširjene z namenom zavajanja ali doseganja ekonomske ali politične koristi in ki lahko povzročijo javno škodo. Z dezinformacijami vplivamo na javno stališče ali mnenje.

https://www.snopes.com/fact-check/walz-family-trump-fake-photo/?cb_rec=djRfMl8xXzNfMTgwXzBfMF8wXw

Trump - slika je lažna oz. predelana z UI.

Strateške dezinformacije izkoriščajo različna orodja za manipuliranje, ponarejanje in vplivanje na naša čustva.

[Haarlem Aldi Hoax](#) (prevara).

Vabe za klike (clickbait)

Clickbait = spletna vsebina, ki je zavajajoče predstavljena kot privlačna, relevantna z namenom, da se klikne na povezavo na njej.

Oglasi z vabo za klike so lahko slika, objava ali videoposnetek, ki uporablja predobre ponudbe brezplačnih stvari, trače o slavnih ali dramatične naslove z namenom, da bi vas spodbudili h kliku.

Ko jih kliknete, vas popeljejo na spletna mesta, ki so polna oglasov, škodljive vsebine, ki ni za otroke, ali na članke z lažnimi trditvami.

- <https://biowellnessharmony.com/386/kpnzue1/?ac=ron&aid=620160&cid=666-298-kneepain&custom3=8&frm=1&req-id=TcdwNXCE>
- <https://biowellnessharmony.com/386/lghzue1/?ac=ret&aid=620032&cid=5001-wrinkles&custom3=8&frm=1&req-id=bSlbQYqm>

Zakaj so lažne novice škodljive?

- Povzročajo zmedo, vzbujaajo jezo, sovraštvo in sejejo strah.
- Zaradi nasprotujočih informacij nismo več sposobni razlikovati med tem, kaj je res in kaj ni.
- Zaupanje v te zgodbe vas lahko privede do odločitev, ki so lahko škodljive za vas, vaše prijatelje in družino.

Kako se širijo lažne novice?

- Na družbenih medijih,
- prek člankov ali naslovov,
- z videoposnetki, slikami, memeji,
- od ust do ust.

Lovci na lažne novice

<https://www.youtube.com/watch?v=pgennDqvFOQ&list=PLNhGUTG3M27Z5tYPUeGI0R29txjwafoEY>

86 % evropskih državljanov in državljanek se strinja, da je hitro širjenje dezinformacij velika težava za demokracijo.

71 % evropskih državljanov in državljanek meni, da pogosto naletijo na dezinformacije.

Nekaj najpogostejših različic dolgoletne internetne prevare, ki v takšni ali drugačni obliki kroži po spletu od leta 1997. Njihov namen je lahkoverne uporabnike interneta preslepiti v neskončno posredovanje neželenih sporočil svojim prijateljem in znancem z lažnimi obljubami o gotovini in brezplačnem blagu.

Primeri:

- <https://www.snopes.com/fact-check/bill-gates-5000-giveaway/> Bill Gates
- <https://www.snopes.com/fact-check/thousand-dollar-bill/> obljube oz. dobitki, če kliknete na povezavo ali delite s prijatelji.
- Več prijateljev (Velika Britanija) je delilo objavo, ki poziva prostovoljce k sodelovanju pri preskušanju novega cepiva proti COVID-19. Piše, da bo vsak udeleženec prejel 10.000 funtov iz sklada National Health Insurance (Zavod za zdravstveno zavarovanje VB).
- Nenehno vidite tvit, ki pravi, da bo vlada donirala milijon funtov v dobrodelne namene, če bo sporočilo tvidalo dovolj ljudi. Bi morali ponovno tvidati?

Deljenost vsebin



- Raziskava je pokazala, da večkrat kot je vprašljiva vsebina deljena ali všečkana, večja je verjetnost, da jo bodo delili tudi drugi.
- Ste že kdaj na spletu videli novico, za katero niste bili prepričani, da je resnična? Ste se vprašali zakaj?

Odkrijte znake, zakaj je novica na spletu lažna

- URL in ime mesta sta videti nenavadna,
- izvora zgodbene morete preveriti,
- veliko je črkovnih in slovničnih napak,
- jezik je okoren ali pa se vidi, da gre za prevajanje z Googlovim prevajalnikom,
- slika je videti „fotošopirana“.



PREBERI
PREMISLI
PREVERI



#UstavimoDezinformacije @ gov.si/dezinformacije

Kako prepoznati dezinformacije



PREVERITE VIR

Raziščite spletni portal, preverite njegovo poslanstvo in poiščite kontaktne podatke.



PREBERITE CELO NOVICO

Naslovi so lahko zavajajoči – ali se vsebina in naslov ujemata ali gre le za vabo za klik?



PREVERITE AVTORJA

Preverite, kdo je avtor novice. Mu lahko zaupate? Je to sploh resnična oseba?



PREVERITE JEZIK

Če se v besedilu pojavljajo slovnične napake in nenavadne besede, je verjetno, da gre za strojno ustvarjeno besedilo.



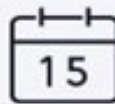
DODATNI VIRI

Preverite, ali o novici poročajo tudi drugi, zanesljivi viri.



PREVERITE FOTOGRAFIJE IN VIDEOPOSNETKE

Bodite pozorni na prirejene fotografije. Z orodjem za obratno iskanje lahko preverite, ali je slika izvzeta iz konteksta in zlorabljena za širjenje lažnih informacij.



PREVERITE DATUM

Preverite, kdaj so drugi poročali o dogodku ali pa datume



JE TO ŠALA?

Če je novica preveč nenavadna.

<https://www.gov.si/novice/2024-05-22-ustavimo-dezinformacije-preberi-premisli-preveri/>

MGM™

Metro Goldwyn Mayer



TRADE

MARK

®





Preverjanje fotografij



<https://i.pinimg.com/236x/b1/77/13/b17713bfe23b5f831162dd045a4486d9.jpg>

»Financira Evropska unija. Za izražena stališča in mnenja odgovarja samo avtor (ali avtorji) in ne odražajo nujno stališč Evropske unije ali Evropske izvajalske agencije za raziskave. Niti Evropska unija niti Evropska izvajalska agencija za raziskave ne moreta biti odgovorna zanje.«

- [Pin page \(pinterest.com\)](https://www.pinterest.com/mačja/modna-revija/) (mačja modna revija)
- <https://www.pinterest.com/pin/7951736836285816/> (Schwarzenegger, Stallone)
- <https://www.pinterest.com/pin/1266706139938678/> (slike pojejo)

Tineye in Google Images med drugimi omogočata obratno iskanje slik.

Truepic ugotavljanje morebitnih sprememb za videoposnetke.

Vtičnik InVID Verification omogoča ugotavljanje originalnega datuma nastanka, lokacije ali slike za predogled za videoposnetke in fotografije.

Orodje YouTube Data Viewer pokaže, kdaj je bil videoposnetek najprej naložen.

Ne/ja, razbijalka mitov

<https://neja.sta.si/656> preverba fotografij,

- <https://neja.sta.si/2525> šolske počitnice,
- <https://neja.sta.si/718> tehnologija 5G,
- <https://neja.sta.si/2738> Čeferin,
- <https://neja.sta.si/2770> Tina Maze,
- <https://neja.sta.si/2781> Luka Dončič.

Lažne novice lahko ustvarjajo in/ali delijo hekerji, politiki, trolji in oglaševalske agencije, ki vsi dobro razumejo delovanje interneta.

- [Oštro](#)
- [Snopes.com](#)
- [FactCheck.com](#)
- [EUvsDiSiNfo](#)
- [Politifact](#)

- Kaj so lažne novice?

<https://www.youtube.com/watch?v=ZRCQTKPBqy4>

- Finski model ozaveščanja kritičnega vrednotenja informacij

<https://youtu.be/Bgmjs6AcFjU?feature=shared>

- Kako delujejo dezinformacije? 3. del: preplavljanje informacijskega prostora: https://multimedia.europarl.europa.eu/sl/video/how-disinformation-works-episode-3-flooding-the-information-space_N01_AFPS_240417_PBFT_WEEK16_INTER.
- Kako delujejo dezinformacije? Ep 2: Ustvarjanje razdora: https://multimedia.europarl.europa.eu/sl/video/how-disinformation-works-ep2-sowing-division_N01_AFPS_240423_PBPT_INTER.

2024 – 2025



TRANSFORM
EUROPE

FACTUMEVENT



Financira
Evropska unija



»Financira Evropska unija. Za izražena stališča in mnenja odgovarja samo avtor (ali avtorji) in ne odražajo nujno stališč Evropske unije ali Evropske izvajalske agencije za raziskave. Niti Evropska unija niti Evropska izvajalska agencija za raziskave ne moreta biti odgovorna zanje.«

PRAVNO OBVESTILO:

Na vseh dogodkih projekta oooZnanost! poteka snemanje in fotografiranje za namen promocije in poročanja o dogodkih. Če vstopite na lokacijo (spletnega) dogodka, boste lahko posneti in fotografirani. Z vstopom na to lokacijo, dajete dovoljenje organizatorjem in Evropski komisiji, da vas lahko snemajo, fotografirajo, zvočno snemajo in uporabijo vaše posnetke po lastni presoji. Obiskovalci zato ne boste uveljavljali nobene odgovornosti proti organizatorjem in Evropski komisiji v zvezi z zgoraj navedenim.

V kolikor se z zgoraj navedenim ne strinjate, vljudno prosimo, da s tem seznanite organizatorje na: ern@um.si. E-sporočilu obvezno priložite visokokakovostni sken fotografije z osebnega dokumenta, da vas lahko organizator izloči iz vseh posnetkov in fotografij skupaj z navedbo, na kateri lokaciji in katerega dne bi lahko bili posneti s strani organizatorjev. Pooblaščen oseba za varstvo podatkov Univerze v Mariboru jeizr. prof. dr. Miha Dvojmoč (dpo@um.si).